

6676 20 210

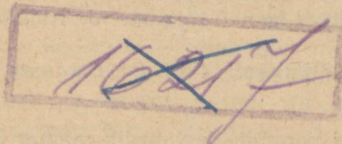
Missugust mõju avaldab alkohol kurjategijate hingeelus?

Dr. med. **Akseli Nikula**,
kohtuliku psühiaatria arst Lapinlahti keskhaigemajas
Helsingis

Tõlkinud **A. Raekson**.

Hind 15 marka.

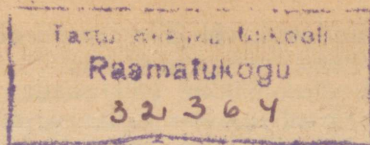

Eesti Karskusliidu kirjastus nr. 101, Tartus 1922.

Eesti Karskusliidu

kirjastuse ladus, Tartus, Jakobi tän. nr. 8, telefon 404, on saadaval paljude muude seas ka järgmised raamatud:

	Hind
Karskasasja algmed. Dr. Matti Helenius Seppälä. Soome keelest E. Kutsar. Diagrammidega ja värviliste piltidega klantspaberil. 68 lehekülge. 1922. a.	75.—
Karskusliikumise ajalugu. Prof. M. J. Eisen. (kõidetud . . . . . 50.— 184 lehekülge. 1914. a. (kõitmta . . . . . 30.—	
Karskuse töös. Laste karskuskoosolekute töökavad. Mandi Granfelt'i järele Leeni Ploompuu. 112 lehekülge. 1909. a.	25.—
Karskustöö laste ja murdealise noorsoo keskel. Lootus- ja noorsoo karskusühingute käsiraamat, Eesti olude kohaselt muudetud ja täiendatud. Soome keelest H. Pett. Täiendanud V. Ernits. Lisa: Karskustöö Eesti noorsoo hulgas, H. Pett. 56 lehekülge. 1921. a.	25.—
Eesti riigi tulevik ja karskus. Prof. Peeter Pöld. 16 lehekülge. 1922. a.	20.—
Болезнь и лекарство. О. П. Горшков. Piltidega. 22 lehekülge. 1921. a.	10.—
Изъ исторiи борьбы противъ алкоголизма у эстовъ. В. Эрницъ. 28 lehek. 1913. a.	10.—
Kidunemise põhjused. Prof. Dr. med. et phil. G. v. Bunge. Eestistanud K. Einbund. 23 lehek. 1911. a.	5.—
Meie haritlased ja karskusküsimus. Prof. Peeter Pöld. 16 lehekülge. 1914. a.	5.—
Miks peame olema karsked? E. Saal. Lisa: Kuritegevus ja viinamüük. J. Rosental, Paljude tabetitega. 16 lehekülge. 1921. a.	5.—
Karskus ja haridus. Sisu: I. Vihtori Karpio: 1) Karskustöö haridusliikumisena. 2) Soome karskusliikumise teened rahvahariduse alal. II. Villem Ernits: Karskusliikumine ja haridustöö Eestis. 32 lehek. 1920. a.	5.—
Raudteelased ja karskusliikumine. Matti Aalto ja Villem Ernits. Lisa: Eesti Raudteelaste Karskusliidu põhikirja projekt. 20 lehek. 1920. a.	5.—
Keeluseadus. Dr. Matti Helenius-Seppälä. 12 lehek. 1919. a.	5.—
Alkoholivabast kultuurist. Jaan Tõnisson. J. Tõnissoni pildiga. 8 lehek. 1921. a.	3.—
Alkoholivastane võitlus väljamaal. Prof. Dr. Bergman. 4 lehek. 1921. a.	2.—
Peale selle ka ainus paranduskasvatuslik raamat Eesti keeles: Mõnda nõ dramõistuslikkude laste eest hoolekandest ja nende kasvatusest. N. Valma. 47 lehek.	30.—

Moodne kriminaalpoliitika püüab omaks võtta põhimõtet, et nuheldav pole mitte kuritegu, vaid kurjategija, mitte teatud mõiste, vaid teatud inimene. Seeläbi omandab kaelakohtulik juurdlus bioloogilise teaduse tähtsuse. Kurjategija ülekuulamisel saavad tähelepanu aluseks ka tema hingelised nähtused. Kohtunik peab püüdma kindlaks teha kuriteo motive, kui ka neid sisemisi ja väliseid põhjusi, mille mõjul teatavast motiivist kuritegu välja arenes. Nimetatud juurdlusmeetod on iseäranis kohane hingeliselt haiglaste inimeste juures ja just nende hingeelu kuulub esimeses joones minu uurimiste piirkonda. Juba praeguselgi uurimise arenemisastmel võib tõendada, et vähemalt mõnede haiguste tagajärjel tekivad inimese hingeelus säärased muutused, mis teda kuriteole võivad viia. Seega seisab kuritegevusvastane võitlus tõelisel, kogemuste peal põhjendatult loodusteaduslikul alusel. Siiski jääb kurjategijate psühhopatoloogias veel väga palju uurida, ja loodetavasti laiendavad tulevaste uurimiste saavutused tuntavalt vaatepiirkonda kurjategijatega ühiskondliku ümberkäimise küsimuses.

Praegusel ajal moodustavad alkoholi mõjul kurjategijad iseäranis tähtsa osa üldisest kurjategijate arvust. Seepärast arvan kohaseks lühikest ülevaadet pakkuda neist alkoholitarvitamisest tingitud hingelistest riketest, mis kuriteo põhjuseks võivad saada.

Eriteadlase-artistina toetun seejuures kohati oma isiklikkude kogemustele, et seda küsimust Soome seaduse seisukohalt käsitleda.

Kriminaalstatistika näitab, et alkohol kuritegevuse levimisele (laiailalagunemisele) tuntavalt kaasa mõjub. Seepärast on kuritegevuse vastu võitlemisel tarvilik ühtlasi mitmekülgset selgitada alkoholi ja kuritegevuse vahekordi. Just arstiteadusele on ülesandeks saanud lähemalt järele uurida, missugused rikked tekivad alkoholi mõjul inimese organismis, iseäranis peaaigus, ühtlasi mäherdused muutused sünnivad selle läbi hingeelus ning missugused neist võivad inimest kuriteole viia.

Teaduses on juba üldist vastuvõttu leidnud vaade, et alkohol inimese organismi peale mürgitavat mõju avaldab, vastavalt tema äratarvitatud hulga.

Juba juhuslik suurem alkoholitarvitamine kutsus esile peaaegu tegevuses tuntavad muutused. Veel kestvamaks ja avalikumaks saavad need muutused korduval alkoholitarvitamisel, iseäranis nõrgema kehaehitusega isikute juures, ja nimelt: kas tulevad selgemalt nähtavale juba enne olemasolevad vaim-

lised puudused, või jälle saavad alguse alkoholist enesest tingitud rikked.

Et ülevaatlikku pilti saada neist vaimuelu riketest, mis inimest harilikult kuriteole viivad, selleks peame peajoon-tes vaatlema kõiki neid mitmekesiseid alkoholist tingitud hinge- seisukordi, alates harilikust joobnud olekust ja lõpetades mitme- kesiste vaimuhaiguste vormidega.

Harilik joobnud olek tohiks vist igaühele peajoontes enam- vähem tuttav olla. Üheks tähtsamaks tunnuseks sellel alko- holi mõju algastmel on peaaegu tegevuse äge kiirenemine. Kõige enam puutub silma purujääja liigutuste elavus. Näib mõni- kord, nagu tunneks ta eneses tungi mõnesuguseks tegevuseks. Ja ühtlasi paistab samal ajal tema hingeline elavus selgemini välja kui harilikult: inimese muutub võrdlemisi õige jutukaks, kuid jutul puudub sisemine side, sest et kõneleja ühtelugu ühe asja pealt teise peale üle läheb. Joobnu sõnu ja tegevust lähemalt tähele pannes märkame, ühest küljest, tema arusaa- mise ning otsustusvõime nõrgenemist ja kõigi kõrgemate hin- geliste võimete üldist lõdvenemist ning, teisest küljest, tema tahteavalduste kiiret esiletungimist ning tema tundeelu elavat sinna-tänna lainetamist. Inimese intellektuaalsed võimed vä- henevad ikka enam, selle järele kuidas mürgitus süveneb, kunni nad viimaks hoopis kaovad. Natuke teisiti on seisukord tahte- tegevuse ja tundeelu alal. Mürgituse algstaadiumis muutuvad tahteavaldused kergemini sõnadeks ja tegudeks kui enne. Samuti võib tundmuste alal esialgu tähele panna mitmekesiste mee- lolute vaheldust ja tunnete ülisuurt hellust: rõõmsale mee- lolute võib äkitselt järgneda vihahoog, peaaegu ülevoolavale õnnetundmusele — sügav hingepein või täielik apaatia. Hiljem hakkab isik ometi ikka enam ja enam tahtejõuetusse seis- korda vajuma, ja tema tundmused muutuvad monotoonseks, omandades sentimentaalse põhitooni. Mida sügavamale tun- gib alkoholi mõju, seda enam kaovad inimeses välistest olu- dest tingitud takistavad jõud, ning tema ürgomadused ja himud tulevad selgemalt nähtavale. Üksikud individuaalsed jooned võivad joobnud olekus ilmuda taltsutamata kujul; nii näit. äge- duse joon karakteris võib joobnut kihutada toorele teole. Sa- muti suureneb sugutung, mille tagajärjeks on sagedasti liider- lik elu. Muutused hingeelus järgnevad üksteisele mõnikord silmapaistva järjekindlusega. Nii võivad joomaseltsilised sage- dasti öelda, et see või see kaaslastest satub juba kolme klaasi tarvitamise järele rõõmsasse meeleollu, kuuenda klaasi järele jääb aga kurvameelseks. Niisama võivad teatud alkoholiannuse (doosi) järele nähtavale tulla joobnud oleku kehalised tunnused. Nii lahkus näit. keegi herra otsekohe seltskonnast, kui temalt küsiti, mis ajast saadik ta on hakanud kõõrdi vaatama, sest ta teadis oma kogemuste järele, et tema juures esimesed mür- gituse tunnused avaldusid liigutuserkude halvatuses.

See niinimetatud alkoholi normaalne reaktsioon, mille

tagajärjeks on iseteadvuse tõusmine, muutused tundeilmas ja iseäranis kõrgemate eetiliste mõistete lõdvenemine, viib inimest sagedasti kõlbluse haavamisele, samuti ka teistele seadusvastastele tegudele. Mõnikord tõusevad inimeses perioodiliselt teatavale tegevusele tõukavad loomusunnid, mis teda silmapilkselt oma võimu võtavad, ilma et ta ise selles teadlik oleks ning selleks sundivat põhjust leiaks. Säärased ihad sunnivad teda teadvuseta tegudele, nagu noaga haavamine, tulesüütamine ja iseäranis nuhtlusseaduse alla kuuluvad seksuaalsed kuriteod. Nii võivad jooanud olekus näit. uinuvad homoseksuaalsed kalduvused *) saada põhjuseks tegudele, mida kaines olekus enesevalitsemise abil oleks saadud ära hoida. Ka jätab alkoholi-joovastus mälus tühjad kohad ja ebakindluse, mis tunnistuse puhul suureks takistuseks.

Ehk küll harilik alkoholi-joovastus teaduse seisukohalt kihvitatud olekuks tuleb pidada, ei vähenda see ometi Soome seaduste seisukohalt milgi kombel isiku vastutuskohustust **).

Teisiti on aga asi niisugustel juhtumistel, kus peale alkoholi arvesse tuleb võtta veel ühel või teisel põhjusel nõrgenenud ja haiglast alkoholi mõjule vastupanekujõudu, mille hindamisel arstliku eriteadlase abiks peab kutsuma.

Siin nimetan kõige esiti, et mõnede inimeste juures tuleb nähtavale nõrgendatud vastupanekujõud ehk alkoholi-intolerants (kandmatus). Alkoholi mõju on niisuguste inimeste juures kiirem ja tugevam kui normaalsete inimeste juures, samuti ka vaimuelu muutused sügavamad kui harilikus purjus olekus. Säärane kandmatus ehk intolerants võib ilmsiks tulla mõnede isikute juures ainult juhuslikult, teiste juures aga selle vastu vältavalt kogu eluaeg. Mõlemal juhtumisel on nende kehaehitus loomulikult nõrgem kui normaalsetel inimestel, ja seepärast ei suuda nad ka mitte alkoholimürgitusele nii hästi vastu panna kui teised. Siiski võib näit. ka nõrgema kehaehitusega üliõpilane oma õppimisaastate jooksul harjuda kaunis suure alkoholihulgaga ja seega saavutada teatava alkoholi-tolerantsi ehk kandvuse, mis aga ometi eksamite ajal, kus aeg joomiseks puudub, jälle järjekindlalt kaduma läheb. Kui ta siis pärast eksamid oma kaaslastega pidutseb, märgatakse peagi imestusega, et ta juba jooanud laua alla langeb, enne kui ta joomishoosse saigi. Ja veel selgemal kujul tuleb säärane nähtus ilmsiks vanade alkoholitartitajate juures, kes oma paar aastat vangis on istunud ja sealt tagasi tulles vabaduse auks purju jooavad. Mõnikord võib nende juures märgata isegi mõõduvat meelesegadust. Nõrgenenud vastupanekujõust hoolimata võivad mõned isikud vähemaid alkoholi-annuseid vältavalt koguni iga päev tarvitada, kuid nad ei harju kunagi suurema annu-

*) S. o. suguline kalduvus oma soo poole Toim.

***) Sest kui iga purjus olek kuriteo vabandaks, sünniks purjus peaga igatahes väga palju kuritegusid. Toim.

sega. Mõlemal juhtumisel jääb isik purju kiiremalt ja raske-
mal kujul kui normaalne inimene, see tähendab, äratarvitatud
alkoholi hulk ei seisa õiges vahekorras temale järgneva uimas-
tusega. Säärast vähenenud vastupanekujõudu ehk intolerantsi
leidub ka niisuguste inimeste juures, kes väliselt päris terved
näivad olevat, kuid suuremalt osalt on siin tegemist ikkagi sää-
raste isikutega, kelle vaimline elu ilmutab normaalsest elust
kõrvalekalduvaid jooni või kelle sugukonnas võib märgata dege-
neratsiooni, nagu nõrgaandelised, hüsteeriat või perioodilist vai-
muhaigust põdevad isikud, iseäranis aga langetõbised. Samuti
võivad alkoholi mõjule vastupanekujõudu vähendada niisugu-
sed põhjused, nagu üleliigne vaimline pingutus, närvisüsteemi
väsimus, kidur kehaehitus ja orgaanilised peaju haigused, nagu
apoplexia (ajurabandus) ja ajusiifilis. Lihtsat nõrgenenud vas-
tupanekujõudu tuleb tervemate inimeste juures võrdlemisi
harva kuriteo aluseks lugeda, kuid enam haiglaste isikute juu-
res on asi teisiti.

Eelpoolkirjeldatud nõrgenenud vastupanekujõud ehk
alkoholi-intolerants eraldub juba alkoholi loomulikust mõjust
ja on seega oma iseloomu poolest patoloogiline, haiguslik
nähtus. Kuid tõsisest patoloogilisest joojaks seisu-
korrast tuleb kõnelda alles siis, kui selle uimastusega ühi-
nevad puhthaiglased jooned. Need on harilikult oma loomu
poolest äkitselt arenevad ja ruttu mööduvad vaimusegadused.
Peale muutuste psüühilises elus, mis juba harilikul joojatel
olekul ilmuvad, areneb siin rida teisi, eelmistest erinevaid süm-
ptoome. Olgu kõige esiti nimetatud, et inimene on niisuguses
seisukorras oma liigutuste poolest väga ärritatud seisukorras.
Ta teeb palju otstarbeta või ka otstarbelisi liigutusi. Hinge-
liselt on ta väga rusutud. Südame piirkonnas ilmub tusa-
tundmus, mis võib ka üldist laadi olla. Sellega võib sagedasti
veel ühineda hirmutunne. Mõnikord arenevad eelpoolnimetatud
nähtused mingisuguseks tagaajamisideeks, mis ühendatud piina
ja hirmutundega. Haige usub, nagu tahetaks teda ära tappa,
põletada või keeletuks teha. Hiljem võib meeleolu olek muu-
tuda ärritatuks ja isegi pöörane vihahoog maad võtta. Mõni-
kord saab aga tundeelu hoopis vastupidise sihi kui eelpool
kirjeldatud, ja joojatel tunneb end kõigiti õnneliku olevat. Õnne-
tundmusega võib samas meeleolus veel suurshullustus ühineda.
Haige arvab enese Kristuse või maailma valitseja olevat. Samuti
kaob patoloogilisel hullustusel ajas ja kohas orienteerumise
võime, ning haige mõistab oma ümbrust valesti, selle järele,
missugune sel silmapilgul tema meeleolu. On see kurva-
meelne ja täis piinavat valu, siis kujutleb haige enesele, nagu
oleks ta umbses keldris, surnukambris või tapamajas. Haige-
vankrit võib ta pidada põrguahjuks, voodit — tapamasinaks ja
arsti — surnukaevajaks või isegi kuradiks. Mõnikord näeb ta
enese ees loomi, mida läheduses ülepea leida ei ole, nagu
hiiri, konni, madusid või ka inimesi, kellega haige ammu enam

ei ole kokku puutunud. Haige on seega meelesegaduses, mis harilikult just hallutsinatsioonides ehk nägemisviirastustes avaldub. Üldisem joobnud oleku patoloogiline kuju ilmub äkitselt, kas hariliku joobumuse jätkuna või ilma selleta, ja võib kaduda juba enne alkoholi mõju lõppemist. Nii näit. hakkas keegi üliõpilane, kes kogu õhtu juba kõrtsis oli istunud, äkitselt kisen-dama ja skandaalitama, iseennast metsikult peksma, ei tunnud enam ära oma joomasõpru ja tõrjus eemale neid, kes teda keelda tahtsid. Kui ta haigemajasse viidi, oli ta sinna jõudes veel purjus, kuid tundis oma ümbrust, oli teadlik kohast ja võrdlemisi rahulik, ainult ühe tunni ajalt olid mälestuspildid hävinud ta teadvusest.

Patoloogilise joobnud oleku peapõhjuseks võivad olla kõik alkoholi-intolerantsiga ühenduses nimetatud asjaolud, ehk küll nimetatud intolerants mitte alati patoloogilise joobnuksjäämise põhjuseks ei ole. Juhuslikkudest eelpõhjudest on teada öine valvamine, halb toitmine, kehalised pingutused, mõnda aega kestnud pöörane eluviis ja tugevad hingepõrutused.

Kuritöid, mis harilikult patoloogilises joobnud olekus korda saadetakse, võib jagada kahte, teataval määral iseloomulikku rühma. Esimesse kuuluvad ligemise au haavamine ehk sõna-dega teotamine, ähvardamine ja vastupanek korra järele valvajaile, teise — raskemad ja mõnikord väga toored teod lige-mise elu ja tervise vastu. Üsna sagedasti on see ainult kogemata juhtumisest, missuguse iseloomu omandab korda-saadetav kuritöö. Sõjariista puudumisel tarvitatakse rusikat või jalahoopi, kui aga juhtub nuga või laskeriist käepärast olema, järgneb noapiste või mahalaskmine.

Nõdrameelsete, degenerereerunute ehk vaim-liselt ühes või teises sihis langenud inimeste juu-res ei avalda joobnud olek mitte alati patoloogilisi tunnuseid, vaid need võivad jääda ka loomuliku purjus oleku nähtuste piiridesse. Sagedasti saab aga juba harilik purjusolek nende juures raskemate konfliktide põhjuseks. Juba mürgituse alg-astmel võib tähele panna ebaloomulikku vahekorda hingeliste ja kehaliste nähtuste vahel: kuna vaimusegadus juba selgesti välja paistab, on purjus oleku kehalised tunnused alles vaevalt märgatavad. Et niisugustel isikutel vaimline aluspõhi alaväär-tuslik on, satuvad nad seda kergemini kurjale teele. Nii tõstab näit. nõdrameelsetes nende iseteadvus sagedasti niivõrd pead, et neil kange himu tekib oma senniajani vähe tähelepanud isikut tähtsaks teha, ja et nende otsustusvõime juba looduse poolst väga nõrk on, hakkavad nad sagedasti teisi inimesi vihastama ja isiklikult haavama. Tihti kipuvad nad sel otstarbel lööma. Ka kõlblusvastased kuriteod ei ole nende juures haruldased ning nende ohvriks langevad suuremalt jaolt vanemad ja nõrgemad naisterahvad. Samuti tulesüütamisi ei juhtu ka mitte harva. Et ilmuda päevakangelasena, võivad nad ise teistele tulesüütamisest teatada ja teiste eesotsas tulekustutamisel

töötada. Mõnikord lööb nõrgameelses vana varjatud viha lõk-kele nii hoogsalt, et ta näit. võib maha lasta tüdruku, keda ta kord armastanud, et teda keegi kõrgemate vaimuomadustega inimene ei võiks saada. Sellevastu on aga niisuguse isiku üleastumised joojate olekus, kellel mõnesugune vähem vaim- line puudus, nagu näit. haiglane ärritatavus, kes aga muidu oma teadvuse poolest hästi arenenud, teatava määrani teist laadi kui nõdrameelse omad. Ta satub kergesti teistega vast- ollu, haavab sõnadega nii juures- kui eemalolijaid, arvustab ametnikke ilma põhjendamata jne. Sagedasti söimavad õnnetu juhtumise ohvrid õige armuta kombel õnnetuste vastu kinnita- mise seltsi ametnikke ja iseäranis arsti, kui kahjutasu nende nõudeid ei rahulda. Samuti lasevad ka hüsteerilised isikud, kes kainest peast küllalt ettevaatlikult oma sõnu kaa- luvad, joojate olekus end eksiteele viia, oma elava fantaasia tõttu avaldada tõest kõrvalekalduvaid mõtteid, suuri lubadusi anda, ärilisi kohustusi enese peale võtta, mida nad aga kainest peast enam täita ei suuda, ja nad võetakse petmiskatse pärast vastutusele. Lõbu, mis närvihaiged valetamisel ja oma fan- taasia järele toimetamisel tunnevad, on täitsa haiglane nähtus, mille üle nad alkoholi-joovastuses valitseda ei suuda, järelikult ei saa seda kuidagi võrrelda terve inimese teadliku valega. Ka meeleärrituse mõjul sünnivad neis sagedasti suured muutused, millede järeldeks võivad olla soovimata konfliktid.

Ehk küll eelpool üksikuis kohtades juba tähelepanu juhiti alkoholi mõju peale seksuaalse elu alal, tuleb siiski veel ise- äranis nimetada, et säärane seisukord, kus mingisugused uinu- vad või aegajalt üleskerkivad ebanormaalsed sugutungivormid alkoholi mõjul koguni silmapaistva tugevuse ja ümbruskonnale hädaohtliku ilme omandavad, tingitud on kas sugutunde tuge- vama minekust või enesevalitsemisjõu nõrgenemisest, või aga neist mõlemast tegurist korraga. Seega tulevad näit. vägistamiskatsed laste kallal, vähemalt üksikutel juhtumistel, osalt al- koholi arvele kirjutada. Samuti tõusevad mõnikord pealt näha kehaliselt kui ka suguliselt terves inimeses loomuliku sugutungi avalduse järele võõraste sihtide poole püüdvad himud, nagu näit. ümbruskonna tundmusi haavav ekshibitsionism ehk sugu- osade paljastamine.

Ka niisuguste haiguste juures, nagu langetõbi, eten- dab alkohol tähtsat osa. Esiteks tuleb nimetada, et pikaajaline rohke alkoholitarvitamine ka varemalt täitsa terves inimeses langetõve ühes krampide ja meelehämarusseisukorraga välja võib kutsuda. Iseloomulik on aga alkoholist tingitud langetõ- vele, et ta võib jälle kaduda, kui kangete jookide tarvitamine ära jääb, ilma et ta mingisuguseid kestvaid muutusi psüühili- ses elus järele jätaks. Siiski on võimalik, et inimene selle hai- guse ajal korda saadab ka raskemaid, langetõbistele omaseid kuritõid. Ja kui ta teistel põhjustel juba veres kannab uinuva langetõve idusid, võib alkoholitarvitamine haiguse nähtavale

tuua, mille tagajärjeks on ägedate krampide hood. Peale selle võib alkohol niisugust mõju avaldada, et harilikult langetõbi-sele omane mõtlemisvõime nõrgenemine ja iseäranis silmator-kav ägedus väga raskel kujul ilmuvad ja haiget kuritegudele viivad, nagu kehavigastused, surnukslöömine jne.

Lähedas suguluses langetõbise meeltehämarusseisukorraga seisavad alkoholitarvitamise tagajärjel arenevad hämaruspe-rioodid, mis väga sarnanevad unele. Sagedasti on haige vare-malt mõnesugust rasket kehavigastust põdenud. Alkoholi-mürgituse tagajärjel tekkinud uneseisukorras on inimene ümb-ruskonna eluga osalt kontaktis ja ta vastab osalt ümbuskonna mõjudele. Kuid siiski jäävad tema mällu selle aja kohta tüh-jad kohad. Mainitud hämarusseisukorras võib sagedasti tähele panna mõtete ja tegevusvormide lähedat ühendust selle mõtte-ilmaga, mis enne meeltehämarusseisukorda sattumist läbi ela-tud, mille tõttu tegevus sagedasti eelmiste mõtete teostamiseks muutub. Et nüüd aga alkoholihivitus mööda minnes meele-märkuse piirid õige koomale on tõmmanud, võib haige ker-gesti tegutseda väljaspool teadvuse piire, ning ilma teadvuseta või ainult pooleldi teadvusel olles oma varemalt tekkinud mõt-ted teoks muuta. Ta võib niisugusel juhtumisel näit. oma vi-hatud vastase surmata.

On võimalik, et alkohoolikute juures mõnikord reeglipäraste vaheaegade järele korduv melankoolia ehk kurvameelne olek ka seisab mingisuguses vahekorras langetõvega. Mõni muidu täitsa korralik inimene võib teatavate vaheaegade järele jooma-tõve ohvriks langeda. Kui meie tema seisukorda niisugusel ajal lähemalt jälgime, siis märkame, et see väliselt täitsa terve näiv inimene väga allasurutud, kahetsemisväärt olevuseks on muutunud. Teda piinavad valulised tundmused, ta on ärritatud ja tunneb end liikumisele sunnitud, ta peab välja avara õhu kätte minema, ning ühtlasi tõusevad temas tugevad ihad kan-gete jookide järele. Mõne aja pärast läheb niisugune tung jälle mööda, ja inimene pöörab oma harilikkude eluvormide juure tagasi niikauaks, kunni temas jälle tõuseb säärane joomatuju. Selle haiguse-ajajärgu saadab ta mööda harilikult halvas selts-konnas ja satub joomise ja pettuste pärast konflikti seadusega ja korra järele valvajatega.

Eelpoolkirjeldatud seisukorrale natuke sarnaseid, selle peale vaatamata aga siiski täiesti erinevaid vorme võime tähele panna isikute juures, kes harilikult peaaegu vahetpidamata prassivad, kuid kellel vahete-vahel korda läheb ka alkoholivabasisid päivi mööda saata, kunni neid mõnesugune väline mõju jälle joomi-sele tõukab. Ka nende kuritegevus areneb samades raamides, nagu eelpoolnimetatute juures.

Nii oleme jõudnud ikka sügavamale raskete alkohoolirikete juure. Alguses vaatlesime niisugust isikut, kes täiesti terve või kelle juures sündimisest saadik või ka pärastpoole ilmsiks tuli nõrk orgaaniline alus, mille tagajärjel enam-vähem juhuslik

alkoholikihvtitus teatud muutused hingeelus esile kutsus. Nüüd asume niisuguste vormide vaatlemisele, kus kestva ehk kroonilise alkoholismi tagajärjel suuremad orgaanilised muutused peaaegu tekivad, mille tagajärjeks on raskemad ja kestmamad rikked inimese hingeelus. Enam-vähem rikkaliku alkoholiliste jookide tarvitamise tagajärjel ühe või paari aastakümne jooksul tekivad iseäranis päritud nõrgas kesknärvikavas jäädavad ja ikka edasiarenevad patoloogilised nähtused, mis oma mõjuva pitsati hõlastamatault inimese elu peale vajutavad. Vähehaaval arenevad kõrgema tundealu alal tühjad kohad, ja ka tahtetegevus jääb ikka nõrgemaks. Perekonna hüvang (hea käekäik) ei ole niisugusele mehele enam auasjaks. Armastus omaste vastu kaob, kohuse- ja vastutustunne kaotab oma mõju joomari tegevuse peale. Ta ärritub kergesti ja saadab vihahoos vägivallategevusi korda. Ka tema intellektuaalne hingetegevus on rikutud, ehk see küll alguses teiste tunnuste kõrval välja ei paista. Hiljem tuleb see aga ometi selgesti nähtavale, m. s. arvustusvõime puudusena, mille tagajärjeks on iseoma vigade sallimine ja kaasanimeste süüdistamine, ümbruse vastu usalduse kaotamine, jah isegi tagakiusamise kujutelm (ettekujutus) meelepidamisvõime nõrgenemine ja iseäranis tähelepanu kahanemine kui ka lõpuks täielik nürimeelsus.

Mitte alati ei näita pikemaajaline alkoholiliste jookide tarvitamine eelpoolkujutatud kroonilise alkoholismi pilti, vaid see võib niisugusel korral, kui juure tuleb raskem psüühiline haigus, ka mõnes teises sihis areneda. Peale eelpoolnimetatud alkoholi-intolerantsi ehk kandmatuse ja patoloogilise joobnud oleku võivad kroonilise alkoholismi läbi tekkinud pinnal paljud pikemat või lühemat aega kestvad vaimuhaigused areneda, mis sagedasti saavad raskete kuritegude põhjuseks.

Olgu neist siin nimetatud patoloogilise joobnud olekuga teataval viisil suguluses seisev ja üldiselt tuntud *delirium tremens* ehk — nagu ta rahvasuus kõlab — joomahullustus. See on võrdlemisi lühemat aega kestev meeltesegadus, mis harilikult juba mõne päeva pärast möödub. Ta algab sagedasti unepuudusega, hallutsinatsioonidega (viirastustega) ja raskete piinavate unenägudega. Haige omandab elavad ja kiired liigutused: vaevalt on ta märganud lähenevat arsti steetoskoobiga (kuulamistoruga), kui ta juba oma rinna otsekohe riietest vabastab ja end läbikuulamiseks valmis säeb. Ja kui pulsi kuulatakse, sirutab ta kohe oma käe kaugele välja. Mõnikord läheb haigusehoog niisama kergelt üle, kuid suuremalt jaolt järgneb sellele algstaadiumile raskem segadushoog. Haige meeleolu muutub piinarikkaks, kuid piinatunne ei ole ometi mitte iseäranis sügav ja muutub peagi rõõmutundeks. Mõnikord, kui haiget tagasi või kinni hoitakse, tuleb tema juures nagu sellele vastukaaluks nähtavale jamsiv ägedus. Hallutsinatsioonidest on kõige sagedamad nägemisviirastused. Haige näeb oma ees hiiri, rotte, usse ja kõiksuguseid loomi, samuti ka asju ja

inimesi, kes seal mitte olemas ei ole. Tal puudub koha kui ka aja kohta selge arusaamine. Haigemaja asemel arvab ta end olevat kõrtsis, vabrikus või mõnes muus temale tuttavas kohas. Ka inimesed tema ümber paistavad talle kõik vanad tuttavad olevat. Tema kergestitöötav fantaasia luuletab ime-likke lugusid. Oma liigutuste poolest on niisugune haige väga rahutu, mitu meest peavad teda kinni hoidma. Mõne päeva pärast läheb haigusehoog mööda, ja haige langeb siis harilikult sügavasse unne, mis umbes kaks või kolm päeva kestab. Ärgates on ta jälle täiesti selge: ta saab aru, et ta haige on olnud ja mäletab mõnda üksikasja oma haiguseajast. Mõne aja järele võib haigus jälle korduda.

Kuritöö põhjuseks saab see haigusvorm harvemini kui paljud teised alkoholist tingitud peaju rikked. Siiski võib haige, iseäranis haigushoo algstaadiumis, haavata tema eest hoolitsejaid või teisi läheduses olevaid isikuid. Raskemeelsusest tabatuna võib ta vägivallategusid korda saata kas iseenda või ümbruse kallal. Ta võib näit. välja hüpata aknast, mida ta ukseks peab, jne.

Eelpoolkirjeldatud joomarite hingelisele depressioonile ehk survele olgu veel juure lisatud, et joodikud hommikuti sagedasti tunnevad piinavat rõhumist kogu kehas, millele järgneb hirm, äge ärritus ja isegi jampsimine. Raskemal juhtumisel kestab säärane piinav seisukord mitu päeva. Peale eelmiste nähtuste võib nende juures sagedasti tähele panna enesesiüdistamist ja oma väärtust liiga allasuruvaid mõttekäikusi. Raskemal juhtumisel kestab see pikemat aega. Haige kannatab alaliste hallutsinatsioonide all ja tunneb kogu kehas valu, ehk küll mingit orgaanilist haigust tema juures märgata ei ole. Tema liigutused on kas kiirendatud või jälle liiga aeglased. Mõnikord tuleb niisugusel depressiooni (surve) ajal nähtavale patoloogilise joobnud oleku sarnane äge ärritushoog, ja kui see on möödunud, on haige mälestusest kustunud kõik, mis ta läbi elanud depressiooni ja ägeduse päevadel.

Piinatunne ja kurvad kujutelmid võivad haiget enesetapmisele viia, mida ta tükk aega enne järele kaalub ja kava-kindlalt ette valmistab. Naised näit. annavad üksteisele nõu oma lapsi surmata või raskelt vigastada. Selle poolest erineb viimane haigusvorm patoloogilisest joobnud olekust, mille tegevuses puudub kavakindlus ja järelekaalumine.

Enam jagu juhtumistel võib alkoholi kuritarvituse tagajärjel, mõnikord ka teistel põhjustel, meelesegadus tulla, kus intellektuaalne hingetegevus küll enam-vähem alles jääb, selle vastu aga paljud hallutsinatsioonid ja hullud mõtted haiget piinavad. Haige on aja ja koha üle täiesti selgusel. Ta annab suurema osa sündmuste kohta oma ümber enesele õige selutuse. Tema vastused on asjalikud. Siiski kõlavad tema kõrvides vahetpidamata häälled, mis teda laidavad, haavavad või

ähvardavad. Isegi oma nahal tunneb haige kihelemist ja pisteid. Mõnikord tunneb ta koguni haistmise ja maitse hallutsinatsioone. Haiguse esimestel päevadel on meeoleul rõhutud ja piinav, ometi muutub see peagi ükskõikseks. Eksiarvamised kujunevad iseäranis ruttu üksikasjaliseks ja hästi läbi mõeldud süsteemiks. Kõige hädaohtlikum neist on suurus-hullustus, sest haige võib võimalikul juhtumisel oma jumaliku ettemääramisusu mõjul mõrtsukatöö korda saata, ja teiseks — tagaajamishullustus, mille tagajärjel haige sagedasti oma arvatavale tagaajajale või aitajale liiga teeb või koguni tema peale laskeriistast tule avab. Kergemal kujul esinev haigushoog möödub mõne päevaga, raskemad vormid aga kestavad pikemat aega. Peale selle võib meelesegadus üks või enam kordi korduda, kusjuures igakord suureneb võimalus, et ta alaliselt püsima jääb ja viimaks vaimuhaiguseks kujuneb.

Üleminekuvormina akuutsest (ägedast) joomatõvest pikaajalisele tuleb nimetada iseäranis meelespidamisvõime vähenemist. Tähelepanu ja uute muljete vastuvõtmisvõime näib õige nõrgaks jäävat. Mälurikked võivad nii kaugele minna, et haige juba mõne minuti pärast enam ei suuda meele tuletada temale näidatud asju või öeldud numbreid ja sõnu. Ta unustab isegi selle, et teda kästi midagi meeles pidada. Esiõlgu veel suudab ta varasemaid nooruspõlve elamusi meele tuletada, ometi aga kaovad vähehaaval ka needki tema mälestusest, kuigi ta alati liiguks oma endistes isikulistest raamidest, ja kuigi muidu harilikult lapsepõlve ja nooruse mälestused alale jäävad. Sellest järgneb loomulikult, et haiged aja ja koha üle enam selgusel ei ole ja et nad kõike, mis enese ümber näevad, oma moodi seletavad. Haigemaja on nende arvates mõni eramaja, arstid ja teised haiged kõik vanad tuttavad. Tühje kohti oma mälestustes püüavad nad täita mitmesuguste lugude luuletamisega. Rida teisi psüühilisi rikkeid läheneb peajoontes eelmistele. Haigus algab harilikult äkitselt ja möödub viimaks pikemaajalise kannatuse järele.

Haige sugulased ja teised temale lähedal seisvad isikud võivad tema tähelepanemisvõime puudust ja nõrka meelespidamist viimse raasukeseni oma huvides kasutada. Haiguse algstaadiumis tuleb vaevalt kuritegusid ette, kuid pikemat aega kestvatel juhtumistel, kus muutused psüühilises elus mitte väga sügavale pole tunginud, võib haiglane ärritatavus ja nõrgendatud vastupanek alkoholile haiget viia seadusvastastele tegudele, iseäranis affektkuritöödele (s. o. kuritöödele affekti ehk äärmise meeleliigutuse mõjul), mis on iseäranis iseloomulikud alkohoolikuile.

Nagu eelpool juba tähendatud, võivad lühemat aega kestva meelesegaduse järele, kui see rohkemaid kordi pole kordunud, eksiarvamised ning jampsimine alaliselt püsima jääda. Samuti võib ka isikute juures, kes pikemat aega alkoholi tarvitanud, jampsimine ilmsiks tulla, kuigi nad veel äkilise, tuntava mee-

segaduse all pole kannatanud. Selle põhjuseks on kas alkoholi tarvitamine või mõni muu haigus, kusjuures alkohol ainult kaudselt kaasa aitab. Iseäranis omab joomaritele on armukadedushullustus, ehk see küll ka teiste juures ette tuleb. Oma põhjendamata armukadeduse ja puuduliku vaimutegevuse mõjul satuvad nad kaasinimestega raskesse konflikti ehk vastollu, sest et nad olusid ainult oma hullustuse valgustusel näevad ja hindavad. Haige näeb näit. õhtul mitteolevaid varjusid ja olevusi, mida ta oma naise austajaiks peab, ja hakkab teda truudusemurdumises süüdistama. Ehk jälle abielumees arvab õhtul koju tulles märganud olevat, et voodi on korratuses, naine ärritatud, tema vaates midagi iseäralikku, tema häälekõla tervitamisel harilikust erinev jne., millest mees kohe järeldab, nagu oleks tema naine truudust murdnud. Juba võõrad sammud trepil ja muud sarnased asjaolud võivad äratada niisuguseid mõtteid. Kihutatuna armukadedushullustusest muutub mees umbusklikuks ja ülekohtuseks. Ta on silmapilk valmis teist sõnadega haavama, mis iseäranis toore kuju omandab ja sagedasti isegi teise surnuklõõmisega võib lõppeda. Kannatada saavad hullustuse läbi mitte ainult naine, vaid ka teised perekonna liikmed, haige täiskasvanud tütreid ja isegi alaealised lapsed. Raske alkoholitõbine püüab sagedasti isegi oma laste kallal vägivalda tarvitada. Niisugused tungid tulevad nähtavale joobnud kui ka kaines olekus, kas vahetevahel või alaliselt.

Mõnikord arenevad armukadeduse ekstsentralsed päris süsteemiks. Haige kogub pikkamööda rikkaliku tõendusteheliku ja põhjendab oma väiteid täielikult ja mõnikord isegi õige osavasti, ehk küll tema tõendused tõe alusel ei seisa. Haavamised ja vägivaldteod on ka niisugustel juhtumistel harilikud nähtused, mille ohvriks langevad esimeses jões abikaasa, armuke või arvatav naise austaja, vahel aga mõni kõrvalisev isik või ettepuutuv ametnik. Kuna esimesse rühma kuuluvad haiged oma kuritööd suuremalt jaolt korda saadavad alkoholist tingitud ärrituse mõjul, valmistavad viimsesse rühma kuuluvad haiged oma kuritööd kaua ja hoolikalt ette, millest iseäranis abikaasa arvatava armukese vastu sihitud süstemaatilised tapmisplaanid ülevaatlikku pilti pakuvad.

Olgu veel tähendatud raske alkoholismi tagajärgede kohta, et neist iseäranis tähelepanuväärne on arenev nürimeelsus, mis mitmesugustel psüühilise elu aladel väga kaugele võib minna. Hulkumine, kerjamine, lubamatu hangeldamine rännates kauplemisel ja muu sellesarnane tegevus viib alkoholitõbiseid vastollu korra järele valvajatega.

Nii oleme lühidalt läbi vaadanud kõige tähtsamad alkoholist tingitud mürgitusvormid, mis kuritegudele viivad muutusi inimese psüühilises elus esile kutsuvad. Käesoleva ülevaate kitsad piirid ei luba põhjalikumalt vaadelda iga kihvtitusvormi tema mitmekesisuses teisendites, samuti ka mitmesuguste rühmade vähema tähtsusega üleminekuvormide kirjeldada. Kõi-

gest eelpooltoodud materjalist tohiks aga ometi selguda, et alkohol inimese hingeelus esile kutsub ebanormaalseid muutusi, mis inimest vastu oma tahtmist kõlblusvastastele tegudele tõukavad, ja et need muutused kõigis hingeelu avaldustes nähtavale võivad tulla, kõige enam aga tundeelus. Selle tõttu omandab suurem osa alkoholi mõjul tehtud kuritegudest õige omapärase kuju.

* * *

Nagu eelpool juba tähendasin, ei vähenda Soome seaduse järele harilik ehk füsioloogiline alkoholijoobumus iseenesest mitte isiku vastutuskohustust. Teisiti aga on lugu alkoholismi tagajärjel tekkinud seisukordadega.

Krooniliste ehk kauakestvate alkoholi-vaimuhaiguste kohta maksab üldine seadusandlusprintsip, et isik niisugusel korral oma tegude eest vastutusvõimeline ei ole.

Selle vastu aga on patoloogilise ehk komplitseeritud (keerulise, segase) alkoholi-joobumuse ja teiste lühikest aega vältivate meelesegadussilmapilkude üle väga raske otsustada. Arstiteaduse seisukohalt vaadates on inimene ka neil juhtumistel niisuguses seisukorras, kus ta vastutusvõimeline ei näi olevat. Õigusteaduse seisukohalt vaadatuna nõuavad aga nimetatud juhtumised iseäranis lähemat järelemõtlemist. Peale muutunud meelelaadi, mis niisugustel kordadel küll vaimuhaigusega ühevääriliseks tuleb pidada, peab kohtunik ka niinim. sotsiaalseid tingimusi arvesse võtma. Trahvimine avaldab ju, peale oma erilise ärahoidva mõju, ka üldist hoiatavat mõju. Kohtunik ei tohi seltskonda üksiku kasuks ära unustada, aga ka üksikut isikut mitte täiesti seltskonna kasuks ohverdada. Lühikest aega kestvate meelesegadusseisukordade üle otsustamisel leiab end kohtunik kui ka tema poolt juurekutsutud arstlik eriteadlane sagedasti väga raskes seisukorras olevat. Laiemate rahvakihtide õiglustunne oma praegusel arenemisastmel ei tunnusta, või õigemini ei tunne veel mitte täiesti alkoholi tagajärjel tekkinud lühikest aega kestvaid meelesegadusi kui seisukordi, milles isik vastutusvõimetu oleks, sest suuremalt osalt võivad needsamad isikud vaheaegadel täiesti tegevusvõimulised ja täisväärtuslikud seltskonnaliikmed olla. Kuid niisuguse lühikest aega kestva meelesegaduse ilmsikstulek on teatud viisil tingitud sisemiste ja väliste põhjuste ühiskombinatsioonidest, millede kordumisel isik jälle võib langeda seltskonda ähvardavasse seisukorda. Seepärast nõuab rahvahulkade õiglustunne kaitset isiku vastu säärase võimalikkudel juhtumistel uuesti korduva meelesegaduse puhul. Kohut mõistes isiku üle, kes kuritöö meelesegaduse ajal korda saatnud, tuleb peale tema vaimliste omaduste arvesse võtta ka seda, kuivõrd ta edaspidi seltskonnale kasulik võiks olla. Teisest küljest tuleb samuti kaalumisele võtta asjaolu, kuivõrd on tähendatud isik seltskon-

nale hädaohtlik, ja missugused oleksid tema eest hoolitsemise abinõud lähemas tulevikus

Arstiteaduslikud kogemused näitavad, et niisuguseid isikuid peab võimaliku paranemise mõttes alkoholist eemale hoidma teatav aeg, mille vältus iga juhtumise tarvis iseäraldi kindlaks määratakse. Eeluurimisvangistuse ajal jääb kurjategija ilma alkoholita. Kuid eeluurimisvangistusaeg ei ole enamatel juhtumistel mitte nii pikk, nagu arstiteaduslike kogemuste järele otsustades haiguse retsidiivi (kordumise) ärahoidmiseks tarvilik on. Sellest kerkib küsimus: kus tuleb kurjategija internerida (eraldada)? Vaimuhaigete-asutus pole temale alkoholivabadel vaheaegadel õieti mitte kohane, kui otsustada praegu maksvusel olevate korralduste vaimus. Samuti pole ka vangimajas tal õige ja seaduslik asukoht. Meil Soomes pole veel ühtegi riiklikku joomaritevarjupaika või muud sellesarnast asutust, nii et kohtunikul, kui ta tungiva tarviduse leiab olevat joomarit seltskonnale hädaohutuks teha, valida jääb ainult vangimaja ja vaimuhaigete-asutuse vahel. Parema pääsetee puudumisel on siis ka meie kohtukojad sagedasti tarvitanud trahvimist hädaabinõuna niisugustel kordadel, mil isik teoreetilise teaduse seisukohalt vaadates tehtud kuritöö ajal vaimuhaigeks tuli pidada. Pealegi valitseb Soome seaduses kindlasti niisugune seisukoht: kui joojaks olekust tingitud on mitte küllalt kaugeleulatav vaimusegadus, mis arvata laseb, et joojaks „pole mitte oma täieliku mõistuse juures“, ta on järelkult vastutuskohustust vähendavas seisukorras, siis purjus olek milgi viisil trahvi ei kergenda. Ainult niisugustel kordadel, kui alkoholi mõju niivõrd sügav on, et joojaks mitte „mõistuse juures“ pole, võib teda Soome seaduse järele mittevastutusvõimuliseks pidada. Sündsate parandusasutuste puudumise tagajärjeks on aga see, et kohtunikkudel sagedasti väga raske tundub olevat asuda nuhtlusseaduse vaimule vastavale seisukohale isegi sel puhul, kui otsustada tuleb kuritöö üle, mis kuulub meelemärkuseteta joojaks olekus kordasaadetud kuritööde liiki. See maksab esimeses joonis just lühemaajaliste alkoholismi tagajärjel tulnud meelesegaduste kohta, samuti ka patoloogilise ehk komplitseeritud ja teiste sellesarnaste joojaks oleku liikide kohta. Suurem osa õigusteadlasi annab järele, et isik niisuguses seisukorras mitte vastutusvõimuline pole, ja et teda praegu maksvusel olevate Soome nuhtlusseaduste järele ka niisuguseks võib pidada. Tuleb aga otsustamisele küsimuse tegelik külg ja on valida kahe raskustsünnitava otsuse vahel: kas üldiselt hädaohtlikku isikut lahti lasta ja seega seltskonna julgeolekut ohverdada, või teda trahvida ja seltskonna julgeolekut seeläbi kindlustada, siis on valik sagedasti, ühe või teise põhjendusega, viimase otsuse juure peatama jäänud.

Arstliku eksperdi kohus on muidugi maksva seaduse ja reaalse tingimuste peale toetuda. Ilma pikema seletuseta on

selge, et kohtunikul arstliku eriteadlase otsust esimeses jões arvesse tuleb võtta. Oma tegevuse ajal arstliku eriteadlase kohuste täitmise alal olen veendumusele jõudnud, et otsuse-tegemisel isegi lühikest aega kestvate alkoholismi läbi tekkinud meelesegaduste üle (kus harilikult suurte raskustega võib kokku pörgata) üksmeel eriteadlase-arsti ja kohtuniku vahel kättesaadav on, millel niisuguses tundelises küsimuses iseäranis suur tähtsus. Minu arvamise järele saavutatakse sel moel kuritegevuse vastu võitlemisel kõige paremad tagajärjed. Soomes näib arenemine niisuguses sihis minevat, et kohtunik ka alkoholismi tagajärjel tekkinud meelesegadusseisukorda hakkab tegelikult vaimuhaiguseks tunnistama, mille vältusel isik on oma mõistuse kaotanud ja seega oma tegevuse eest vastutav ei saa olla. Säherdustel juhtumistel, kus kurjategija eeluurimisvangistuse aja jooksul pole nii kaua ilma alkoholita olnud, nagu seda arstiteaduslike kogemuste järele selleks tarvilik, et sarnane haigushoog enam ei korduks, tuleb teda kui seltskonnale häda-ohklikku isikut ametliku järelvalve all vaimuhaigete asutusse paigutada sennikauaks, kui arstlik ametkoht teda mitte enam seltskonnale kahjulikuks ei pea. Minu arvamise järele on see praegustes tingimustes kõige kohasem ja õigem talitusviis.

Dr. med. **Akseli Nikula**

töist on veel Eesti Karskusliidu kirjastus. ilmunud

Näitused alkoholi halvavast mõjust kesknärvikavasse.

Tartu Ülikooli aulas karskuskoosolekul 4. dets. 1921. a.
J. Rosentali poolt refereeritud kõne.
